

VÁRI ATTILA

A cárné kegyelteje

1. EMMA ALEXANDROVNA RÉTHY TÖRTÉNETE NAGYAPÁM OLVASATÁBAN

A Bécsi Döntés után néhány nappal, Erdélybe érkezett, egy különös asszony. A Vöröskereszt által hitelesített, eredetileg japán nyelvű papírjaiból kiderült, hogy a szovjet–japán háború idején, 1939-ben, az előrenyomuló japán császári csapatok Halhin Gol környékén egy szovjet kényszermunkás, és hadifogoly-tábor fel szabadításakor találtak rá társaival.

Japánból Szingapúr, Szuez érintésével egy német kereskedelmi hajón jött a hamburgi kikötőig, de a háború kitörése, a Gestapo érdeklődése miatt, csak ezerkilencszáznegyven, október vége felé ért haza.

Haza?

Bár papírjai szerint, amelyet a japánok a zsákmányolt tábori nyilvántartás alapján töltöttek ki, Emma Alexandrovna Réthy, született 1898-ban Szentpéterváron. Nemzetisége magyar.

Különösnek tartotta a város, hogy gróf Bánffy Miklós kocsiján érkezett ez a betegesen sárgabőrű, petyhüdt arcú nő. De a helyi újságban megjelentett riport, s az a tény, hogy nagyapám járt el a rokonok által bitorolt ház, s a szomszéd községben elterülő közepes birtok visszaszerzésében, bizalmat keltett iránta.

A város legjobb ügyvédje vállalta, hogy közjegyzői nyilatkozatának alapján, Emma, megszerezheti azt a kisebb vagyont, amelyet édesanyja, még az első háború kitörése előtt helyezett el egy svájci bankban.

Ezt a városi ifjúság taníttatására fordítom – mondta az újságírónak.

Az erős dohányosokra jellemző alt hangja, idegenes hangsúlya és viselkedése, örökkön rendetlen őszes fonott kontya, s férfiasan durva keze ellenére is volt benne valami vonzó. Iratai szerint negyvenkét éves volt, de mindenki hatvanra saccolta, s ezen aztán már senki sem csodálkozott, amikor megtudták hanyatttört életének néhány részletét.

Nagyon hamar megszerette a város, s még azt is elnézték neki, hogy, amint mondani szokta:

– Tíz esztendő rabságot kell bepótolnom – s a városi fényesben, a főtér legüribb vendéglőjében az ő kedvéért tartottak bundapálinkát.

Asztal alá itta a férfiakat, s időnként elkergette a különterem zongoristáját, s századelős dalokat játszott. Olyanokat, amelyeket színésznő anyjától tanult, aki

a háborút követő spanyolnátha idején halt meg, útban az orosz–német határ felé. Német és orosz, magyar és spanyol dalokat énekelt a zongora mellett, s ha már tetőzött a hangulat, percekig jódlizott, azt sem lehetett látni, hogy mikor vesz levegőt.

Az asszonyok sem voltak féltékenyek rá, mert a „draba”, ahogy eleinte nevezték, tavasztól őszi asszonyzsúrokat rendezett falusi birtokán, papagájlikórt, tojáskoktált, különös édességeket készített, s fennen hirdette, hogy a pletyka a legjobb dolog a világon, még a nagy Shakespeare sem tesz egyebet, mint azt, hogy elpletykálja úri famíliák viselt dolgait.

Tábort szervezett a fiataloknak, híres rendezőt fizetett, hogy a karácsonyi jó-tékonysági előadásuk sikere bekerüljön a fővárosi lapokba, s a politizáló, különböző pártokhoz tartozó férfiaknak felajánlotta, hogy városi lakásán vitaesteket rendezhetnek.

A helyi újságban szinte külön rovatnak számított, az a híradás, mely „A szalonban történt” címmel számolt be az Ébredők, a szocdemek, vagy éppen a rojalisták által rendezett kerek-asztal megbeszélésekről, amelyet Emma szakácsa, minden alkalommal, ünnepi vacsora készítésével tett emlékeztetéssel.

Értett az emberek nyelvén. Egyik ösztöndíjasa, egy kacskalábú festőművész, akít testi hibája miatt nem soroztak be, s így egy egész évet tölthetett Rómában Emma pénzén, fölkereste az Éberedő Magyarok, azaz akkor már a Nyilas párt nevében. Egyenruhát viselt, s bicegő-kacsázó járása, s a hozzá társuló uniformis miatt Emmának nevezhetnékje támadt, de tréfával ütötte el kitörő nevetését.

– Nézze kedves Goristán úr, én aludni nem tudok, nekem az ébredéssel nincs semmi bajom... De félre a tréfával. Hogy nézne ki, ha egy némettel, oroszral kevert asszony beállna valamilyen magyar nemzeti pártba? Én szívesen pénzelek minden mozgalmat. A bélyeggyűjtőket, az asszonykórust, hadiárvékat, özvegyeket, de ne várja el tőlem senki, hogy beálljak egyetlen párt zászlaja alá.

Sikerült elérnie, hogy az általa szervezett revíziós felvonuláson, amelyre ezer petróleumos fáklyát rendelt, egymás mellett vonuljanak a különböző pártállásúak, s a demonstráció után, a felállított sátraknál flekkenező város egyik notabilitása, egy özvegy orvos, tanúk előtt megkérte Emma kezét.

– Doktor úr, nekem az egész város a családom, hogy választhatnék egyet az egész közül. Aztán, meg a házasság arra való, hogy gyermekei legyenek az embernek, de ebből mi mindketten kikoptunk már.

Megszokták darabosságát, azt, hogy egyáltalán nem volt nőies, s azok, akik eleinte, per „draba” beszéltek róla, most úgy emlegették egymás között, hogy a „kedves Emma”.

Időnként Bánffy is meglátogatta, ha a városban volt dolga, s a háború kitörésének előestéjén, Pesten találkozott a honvédvezérkar néhány vezetőjével, s a találkozáson ott volt a katonai elhárítás egyik tisztje is.

– Megértem magát – mondta néhány nappal később, Emmának nagyapám. – Ha elfogadta volna Werth Henrik vezérkari főnök ajánlatát, akkor tisztí rangot kapott volna, s egy esetleges magyar–oroszl háborúban, akár a frontra is kiküldhetnék. Oroszl tolmácsaink nem a legmegbízhatóbbak. Többsnyire bölcsészek, akik irodalom-centrikus lelki alkatuk miatt, összetévesztik Tolsztojt és Csehovot, Sztálinnal és Leninnel, és Trockijjal szimpatizálnak titokban.

Emma azzal tért ki a felkérés elől, hogy egészségi állapota, a lágerben összeszedett izületi gyulladása, időnként föllépő súlyos depressziója, s nem utolsó sorban az a tény, hogy néha részegre issza magát, s ilyenkor fecsegni szokott, alkalmatlanná teszi egy ilyen fontos feladat végzésére.

– Ön nem szokott fecsegni – mondta az elhárítás tisztje. – Ellenkezőleg. Értesülésünk szerint mindig kitér a kényes kérdések elől, ha a lágerről, a cári fővárosban eltöltött éveiről kérdezik. Ha nem lennének pontos információink Önről, s ha indiszkrétció folytán nem szivárogtak volna ki Önről adatok, senki sem tudná, hogy kicsoda is voltaképpen.

– Egy senki – sóhajtotta Emma. – Egy olyan örökös, akinek nincs örököse.

Az újságok megírták annak idején, (mesélte nagyapám), hogy Emma anyja megszökött a családjától, egy darabig a pesti operában volt balerina, aztán egy az orosz cári külügyben dolgozó magas rangú tisztviselővel, aki a Romanovok tokaji birtokait ellenőrizte, Szentpétervárra ment – mesélt nagyapám másféle dolgokat is. És én szinte látni véltem elbeszélése alapján, hogy Emma, derékig érő gumicsizmában hogy horgászik galócára, pisztrángra a hegyi patakokban, s hogy a Görgényi havasokban golyóspuskájával medvére, farkasra, szarvasra vadászik.

Mert mestere volt minden úri passziónak. Lovagolt, és agyaggalamb lövészversenyekre, járt, s kis Topolino Fiat kocsijával olyan vadul közlekedett, hogy azt már maga a rendőrfőnök sem tudta szó nélkül megállni.

Emma nevetett a dorgáláson, tréfálkozva fenyegette a főrendőrt, hogy visszavonja az első világháborús rendőr- és csendőrozvegyek számára tett alapítványát.

– Ugyan, kedves Dániel – mondta az ezredesnek. – Az egérke, olaszul a topolino egérkét jelent, egyik kulcsa mindig a rendőrségi ügyeletesnél van, hogy ha éjjel eseményhez vonulnak, ne biciklin menjenek, hogy gyorsabban érjenek a helyszínre. Akarja, hogy vegyem vissza a slusszkulcsot? Vagy pedig állapítson meg előre egy évre gyorsajtási átalányt. Azt befizetem a rendőrgyerekek karácsonyfájára.

– Olyan, mint egy romantikus regény hősnője – mondta róla a főkapitány.

Már a háború alatt történt, amikor jegyre adták az élelmiszereket, Emma több láda jegelt, csalánlevélbe csomagolt friss pisztrángot ajándékozott a városháza tisztviselőinek Nagypéntek előtt, s a jegyző, aki híres horgász szerepében szeretett tetszelegni, azt állította, hogy mérgezéssel, maszlagolással fogta ezt a tömérdek halat, de a városi tisztiorvos, a hatósági állatorvos fölfedezte a zsákmány száján a horog nyomát.

– Gombostűvel csinálta, utólag – erősködött a jegyző, amivel azt érte el, hogy Emma egy negyedkilós doboz, szabósági gombostűt meghajlított horogformára, s azzal a megjegyzéssel adta át a jegyzőnek, hogy talán a főjegyző úr ilyen-nel szokott halászni, azért nem fogott egész nyáron egyetlen pisztrángot sem.

Nem voltak titkai. Mindent nyilvánosan rendezett, csak Bánffy látogatásai alkalmával nem engedte meg senkinek, hogy belépjen a szalonba, bár a hatalmas üveges szárnyasajton nem volt függöny. Így bárki láthatta, hogy kismozdony méretű ezüst szamovárjával bíbelődik, amelyet ő, csak a „tulai vulkán”-ként emlegetett. Olyan szivarral kínálta a grófot, amelyet saját kisüzemében, egy a háború miatt itt rekedt kubai zenész felügyelete alatt sodortak, s amelyet, kémcsőszerű üvegbe zárt egy orvosi műszert készítő iparos.

Emma megkapott minden tiszteletet, olyan bánásmódban részesült a hatalom, s rajtuk keresztül az emberek részéről is, amilyenhez foghatóra nem emlékezett senk a városban.

Kijárta, hogy a nyersgyapjú beszolgáltatása helyett, gyapottal kevert köpenyszövetet, kézzel kötött kesztyűt, vesemelegítőt szállíthasson a honvédségnek.

Munkát adott katonafeleségeknek, özvegyeknek, s ellenlábását, a főjegyzőt rávette, hogy az elhullással veszteséget produkáló, vasúti élőállat-szállítás helyett, a város és környéke, hadikonzerv alakjában juttassa el a kincstári átvevőhöz a rájuk kiszabott húskvótát.

Mindenben benne volt.

Zászlóanya lett, és emlékoszlopot állíttatott az első és második világháború hőseinek, amelyre gyászszertartással fölérő esemény keretében írta föl vegytintával, a város újabb és újabb halottainak nevét, amit aztán még azon az éjszakán belevészték az obeliszkhez csupán bronzcsavarral erősített márványlapba.

A háborús hisztéria a front közeledtével egyre erősödött, s 1944-ben, a megszálló német csapatok rádiósai titkos adót kerestek. A medgyesi szász mérnök, aki az SS-ben őrnagyi rangot viselt, de akiről mindenki tudta, hogy nyelvtudása miatt, (hiszen a németen kívül magyarul és románul is tudott), a Gestapo embere, s aki a bemérő kocsí parancsnoka volt, azt mondta Emmának, hogy fantomot kergetnek.

– De az is lehet, hogy több adó működik szinkronban, mert minden kódolt jelcsoportot más és más helyről jeleznek a bemérők. Bár az adás frekvenciája, erőssége is azonos.

Az SS-tisztek számára fenntartott üzletben is csak marmaládét, lóhúsból készült felvágottakat, cikória-, és árpakávét, faggyúra hasonlító margarint árultak, s Emma meghívta igazi németes ebédre a szász mérnök-őrnagyot.

– Igazi német ebéd – mondta. – Az előétel természetesen, bár Ön megtiltotta, hogy fölmenjek a hegyekbe, mégis pisztráng lesz. Még pedig hidegen. Az egyik bajor őrmester főzött, tudja, az, aki Münchenben a Kaiser-vendéglő főszakácsa volt. Élmény volt nézni, ahogy készítette. A kisebb pisztrángokat válogatta hozzá,

aztán kékre forralta, majd lehűtötte. A pudingformázót jégbe tette, aszpikkal ujjnyi vastagon bekente az edényt, aztán, amikor már rezgősre fagyott az aszpik, rákfarkokból, szarvasgombából, főtt tojás fehérjéből díszítést rakott, azt ismét leöntötte aszpikkal, jégre tette, aztán az egészet felsorjázta a halakat, és színültig töltötte aszpikkal. Szóval ez a bajoros pizstrángfagylalt az előétel.

– És mi lesz a második?

– Leves helyett, fekete libaaprólék németesen. Májdarabkák, szív, tüdő és a vér ecetesen, úgy ahogy az danzigi módra dukál.

– Miért nem lép be a Volksbundba, hiszen adataink szerint, az Ön édesanyja háromnegyed-részben szász volt, de igazából egészen az, mert a Réthy név, a Rettinger magyarosítása.

Emma nevetett, azt mondta, hogy talán orosz vér is csörgedezik az ereiben, meg aztán nem szeret gyűlésekre járni.

– Képzelve csak, mínusz negyven fokos hidegben marxista szemináriumot tartottak nekünk a lágerben. Nem, kedves őrnagyom, nekem már csak maradék passzióimra futja az időmből.

Emma lovait elrekvirálta a német hadsereg, topolino Fiatját is besorozták, de Reiner őrnagy helyi szükségletekre hivatkozva visszatartott két hátast, a két arab telivért, s néha, bár látszott rajta, hogy városi, nem túl hozzáértő, de ő is kilovagolt, abban a reményben, hogy a poroszkálásra fogott lovak jobb nyomravezetők, mint az erdei utakon ugyan lépésben haladó, de a fagáz-üzemanyag miatt mégis iszonyatosan hangos földérítő autók.

– Miért nem szerelteti egyik lóra a bemérő készüléket? – kérdezte Emma.

– Ön ehhez nem ért. A forgóantenna önmagában több mint fél mázsa, s egy egyszerű nyolclámpás világvevő rádió is nyomhat húsz kilót. Akkor képzeljen el egy nyolcvan, száz lámpás, triódás készüléket... három lónak is sok lenne a teher, aztán meg a készülék az autó dinamójáról működik. A ló, nemdebar, nem termel áramot.

– Igaza van. Ezt a háborút nem lovakkal fogjuk megnyerni.

– Megnyerni? – kérdezte az őrnagy, s megállította lovát. – Mondja Emma, maga olyan sokat látott, ismeri az orosz lelket, láthatta a Halhin Golnál, a szovjetnél sokkal jobban felszerelt japánokat. Mondja, magának nincsenek kételyei? Hisz a végső győzelemben? Tudja – mondta pátoszméntesen. – Amióta a románok átálltak, s Szászmedgyesen már szovjet városparancsnokság működik, én egyre kevésbé hiszek, s az a gyanúm, hogy a szülőföldemet is elveszítem. Ha nem félnék, átmennék a szovjet–román vonalakon. De tudom, hogy milyenek a szovjet lágerek...

– Maga most provokál? – kérdezte Emma.

– Nem, de tudom a városomban élő román szomszédunktól, hogy mi, szászok, itt, nemkívánatos gyarmatosítók vagyunk, s ha nem lett volna szükségük az első háború után a szaktudásunkra, az erdélyi szász iparosokra, gyárosokra,

semmivel sem lett volna jobb sorunk, mint ma a zsidóknak. Gondoljon csak arra, hogy ha győznek az oroszok, akkor a most velük szövetségre lépett románok elnézik nekünk, hogy a szász fiatalság az SS-be soroztatta magát?

A kiürítési parancs vételekor eltűnt az őrnagy. Eltűnt Emma lova is, s azok, akik a pokoli felfordulásban, a közelből hallható tüzérségi párbaj robaja közben még helyi dolgokról pletykáltak, nos, közöttük az a hír járta, hogy lovaglás közben elkapták az előőrsként a vonalaink mögé dobott partizánok.

Emma is eltűnt azon a napon, amikor a városba bevonultak a szovjet csapatok.

2. A LECSUPASZÍTOTT LEGENDA

Nagyapám, 1922. december 6.-án, Mikulás napján meglátogatta Bánffy, akiről az a hír járta, hogy leköszön miniszteri megbízatásáról, és hazatér Erdélybe.

Nyomott hangulatú volt a vacsora, nem is hasonlított a hajdani Miklós napokra, még a mindig kópéskodó szintén erdélyi, s katonai körökben a Balkán legjobb kémjeként számontartott Nopcsa báró is hallgatott, öklére támasztotta fejét, s könyökével állandóan veszélyeztette teli borospoharát, olyan volt, mintha részeg lenne. De nem ivott. Az inas már másodszor, harmadszor töltött másoknak, s ő csak bámult a semmibe, aztán egészen halkán, mintha csak magának mondta volna, belesóhajtott a csendbe:

– Akkor vége – mondta. – Akkor már Szovjet-Oroszország, de még Csicserin sem tehet semmit.

Mintha csak végszó hangzott volna el ezen a tragikus hangulatú színpadon, szedelőzködni kezdett mindenki, de Bánffy maradásra intette nagyapát, aztán, amikor a többiek már messze járhattak, ők is felöltötték prémgalléros városi bundáikat, s a gróf kocsiján kihajtottak a városligetbe.

– Nem bízik meg senkiben – mondta nagyapámnak, miután kiszálltak a kocsiból, s utasította az inast, hogy az autó, lépésben, de legalább tíz méter távolságból kövesse őket. – A helyettesem, Kánya Kálmán ajánlotta a személyzetet. Őt pedig nem kell bemutatnom neked – mondta, s magyarázatként hozzáfűzte. – Az enyéim hazamentek Bonczhidára.

– Kánya még most sem érti a dolog lényegét? – kérdezte nagyapám, arra célozva, hogy Grigorij Csicserin, a szovjet külügyi népbiztos Génúában olyan ajánlatot tett a grófnak, illetőleg Magyarországnak, amely részben, vagy egészen át-rajzolta volna a magyar–román határt.

– Egyedül Teleki értett belőle, de neki nincs elég hitele Horthy előtt. Jósika báró is, báró Nopcsa is tudja, hogy mit kellene, illetve mit kellett volna válaszolni... Még akkor, és ott...

A rosszminőségű széntől, amellyel a városban fűtöttek, a kásás hó olyan színű volt, mint az iszap, csak a fákon fehérlett egy-egy világosabb folt, mintha díszlet elemeket rakott volna valaki a platánokra.

A ligetben egy mikulást követve, fekete lebernyegükkel repülő mozdulatokat imitáló krampuszok rohanták le alamizsnáért az embereket. Egyikük Bánffy, egy másik nagyapámot vette célba, de mikor meglátta kezében a pisztolyt, rémülten hátrált, ő is, a társa is.

– Elnézést tábornok úr – hebegte. – Nem szándékoztam semmi rosszat tenni.

– Látod? Ezek mindenhová követnek, különben honnan tudnák rólad, így cívilben, hogy tábornok vagy? – kérdezte Bánffy. – Legálisan van nálad fegyver?

– Természetesen – mondta nagyapám. – Miklós, mi történt egészen pontosan Genovában? Mit tárgyaltál szovjetekkel, de, most ha lehet, részletezd is, mert én csupán az esemény tényét tudom, és azt, hogy a kormányzó igen dühös rád.

Ezerkilencszázhuszonkettő áprilisának közepén, tizenötödikéről tizenhatodikára virradó éjszaka, a Genovai konferencián résztvevő Grigorij Csicserin szovjet külügyi népbiztos üzenetet küldött Bánffynak, hogy rendkívüli ügyben szeretne beszélni vele.

– Köszönöm gróf úr, hogy időt méltóztatott szakítani ránk, most nekem is van időm. Mint bizonyára tudja, helyettesem, Szabanyin elvtárs, most éppen a németekkel tárgyal, Maltzahn nagykövettel, s talán még ma reggel, nekem is módomban lesz Walter Rathenau külügyminiszterrel találkoznom. Őt tájékoztatom az Önnel folytatott beszélgetésemről is. Bizalmat akarunk kelteni nyugati politikánk iránt. De az események oly gyorsan váltják egymást, hogy talán már holnap is késő lenne beszélni arról, amire ma felhatalmazásom van – mondta az ötvenes éveit taposó, s mindenképpen úriembernek látszó szovjet politikus. Tökéletesen beszélt németül, franciául, s pillanatok alatt sikerült meggyőznie Bánffy, hogy a kérdés, amelyet a helyzet fölvázolása után majd föltesz, igenlő válasz esetén megváltoztathatja a magyar történelem menetét. – Mi nem ismerjük el Romániának Magyarország kárára történt terjeszkedését. Természetesen nem a szimpátia, hanem politikai megfontolások miatt tesszük ezt. Értesüléseink szerint a fehérgárdisták, Vrángel és Petljura csapatainak kiképző táborai vannak Váradon és Kronstadtban, azaz magyar nevén Brassóban. A románok Besszarábián keresztül támadást akarnak intézni a szovjet állam ellen, s nekünk egyetlen nyugati szövetségeseink ebben az esetben Magyarország lehetne.

– Nincs reguláris hadseregünk, miniszter úr – mondta Bánffy, de Csicserin kijavította:

– A Szovjet-Orosz kormányban nincsenek miniszterei, szólítson nyugodtan népbiztosnak – mondta. – A németeket jobban kötik a francia–angol szankciók, mint Önöket.

Bánffy, értette ugyan, hogy hová akar kilyukadni Csicserin, de egy belső hang arra figyelmeztette, hogy nem lenne jó szövetség az, amelytől újra föllobbanhatna Kun Béláék elvetélt forradalma, s úgy vélte, hogy a szovjetnek adandó bármilyen segítség, elindíthatná ezt a nem kívánt fordulatot.

– És mi lenne a mi szerepünk? – kérdezte Bánffy.

– Ha Önök egy román támadás esetén magyar felkelést robbantanának ki Erdélyben, akkor könnyűszerrel két tűz közé lehetne szorítani a románokat

– Nem áll módomban erről tárgyalni, ilyesmire nincs felhatalmazásom, de mindenesetre otthon tájékoztatni fogom a kormányzót... Esetleg nincs valamilyen írásos tervezet, amelyet bemutathatnék?

– Ez amolyan gentlemen's agreement egyelőre, s biztosra vesszük, hogy Magyarország nem szalaszt el olyan alkalmat, amellyel megduplázzhatja a Trianonban megcsonkított országot. – Szivarral kínálta Bánffyt, aztán mélyet sóhajtott. – Mi majdnem egyidősök vagyunk. Még a cári külügyben dolgoztam, amikor valami olyasmi történt, amit ma már nem tudok jóvátenni. Elnézését kérem, de ebből talán azt is megértheti, hogy nem teljesen közömbös emberileg számomra a magyar-kérdés.

– Ezernyolcszázkilencvenhétben, Budapesten megismerkedtem egy magyar táncosnővel, aki aztán a szentpétervári cári opera balettkarának lett a tagja, s ebből a szerelemből született egy lányom, akit az orosz törvények értelmében, anyai nagypaja nevére írtak. Emigrációm előtt gondoskodtam róluk, de a törvények azt sem engedték, hogy az anyját elvegyem, s azt sem, hogy a lányt elismerjem.

– Több, mint egy évtizedes távollét után, amikor hazatértem Svájcból, nem volt sem időm, sem lehetőségem, hogy felkutassam őket, így csak tizenkilencben értesültem arról, hogy az asszony egy kijevei klinikán halt meg, s huszonegy esztendő lányomról senki nem tud semmit. Jó sorsa otthon, Szentpéterváron nem lehetett volna, mert a cárné kegyeltje volt, amolyan társalkodónő, tánctanár a lányai mellett. Hiszek az Ön becsületességében. Nem lenne jó, ha a világ megtudná, hogy van egy lányom, s hogy az talán éppen Magyarországon él. Nézze, ez a szentpétervári születési anyakönyv hitelesített német fordítása. Kérem, ha teheti, nyomoztassa le, hogy sikerült e hazaérnie, s én megtalálom a módját, hogy értesüljek róla. Ha él, akkor ma huszonnégy esztendő, s nem akarnám föl-kavarni azzal, hogy van apja, de én tudni szeretném, hogy mi van vele. Azt hiszem, ez amolyan szlávós érzékenység...

Bánffy átvette a születési anyakönyvi kivonatot, s ígéretet tett rá, hogy utána nézet a lánynak, de a trianoni Magyarországon nyomát sem lelték, sem a rendőrség, sem az elhárítás nem tudott Emma Alexandrovna Réthy hollétéről, s Bonczhidáról hiába kérte levélben Alexandru Vaida-Voevodnak, régi pesti ismerősének, az ex román miniszterelnöknek a segítségét, mert a bukaresti irattárakban sem találták Csicserin lányának nyomát.

Majdnem két évtized telt el, amikor Bánffy, szigorúan bizalmas értesítést kapott arról, hogy a keresett személy, „nevezett Emma Alexandrovna Réthy, a Harmadik Birodalom, és a szövetséges Japán császárság hivatalainak jóvoltából, 1940. október 8.-án Magyarországra érkezett.

Méltóságos uram, a birtokunkban lévő, s az 1922. évi keresést elindító okmányok, valamint a japán hatóság által kibocsátott, és a Vöröskereszt által hitelesített iratok alapján megállapíthatjuk, hogy az Ön által kerestetett személy, egy és ugyanaz a már említett.

Kérjük Méltóságodat, intézkedni szíveskedjék nevezett Réthy Emma kisaszszony elhelyezéséről, mivel az illető a Magyar királyság területén nem rendelkezik bejelenthető lakcímmel, sem pedig megélhetését biztosító anyagiakkal...”

Bánffy, mint tudjuk intézkedett, s a magyaridő alatt, (így nevezték Erdélyben a Bécsi döntés és a román uralom visszatérése közötti időt), a gróf büszke lehetett arra, hogy a rendkívül csúnya, de feltűnően intelligens Emma, nem hozott szégyent rá, sem azokra, akik szerteágazó munkájában segítették

Már egy éve vége volt a háborúnak, s az erdélyi szovjet katonai parancsnok, a béke egy éves évfordulóján fogadást adott a kolozsvári New York termeiben.

A fogadásra meghívót kapott Bánffy is. Akkortájt Kolozsváron élt, boczhidai kastélyát, az Európa-hírű könyvtárral, műgyűjteménnyel, főlgyűjtötták a visszavonuló németek, s mert részese volt annak a küldöttségnek, amely Feleken a szovjet csapatokkal tárgyalt a város békés feladásáról, menlevelet kapott Malinovszkij marsalltól, amellyel szabadon közlekedhetett a hadsereg által megszállt területeken.

A fogadásnak igazi békebeli hangulata volt, leszámítva a rengeteg idegen egyenruhát.

Kaviár, füstölt lazac, grúz borok, örmény édességek, valódi kávé, s igazi Havannák voltak az asztalokon.

A pohárköszöntők, ünnepi szónoklatok után, a gróf mellé lépett egy szovjet vezérkari százados. Németül szólította meg.

– Vaszilij Alexandrovics Pavlov vezérezredes elvtárs szeretne Önnel beszélni. Itt van a szállodában, az irodájában.

Bánffy elindult a fiatal tiszt után. Katonányok sűrögtek a vendéglő termei és a szálloda között, s az emeletre vezető lépcsőnél, a lift ajtajánál, az őrséget idős, szibériai kinézetű katonák biztosították.

Kolozsváron azt beszéltek, hogy a bombázásoktól megkímélt szállóban székel a hírhedt szovjet elhárítás, az NKVD, háború utáni néven, a GPU törzse. A lift működött, s amikor megállt a legfelső emeleten, Bánffy ismerős arcot vélt fölfedezni a tábornoki rangjelzéses, belügyi egyenruhát viselő alacsony, petyhüdt arcú tisztben.

– Üdvözlöm – mondta az ismerősen rekedt hang. – Tudja ugye, hogy ki vagyok? Hát persze hogy tudja, Én vagyok Emma. Azaz, hogy én voltam Emma, aki sosem volt – mondta nevetve a katonai elhárítás erdélyi főembere.

– Látja – mondta napokkal később bizalmasának Bánffy. – Ez az, amire mi, magyarok képtelenek lennénk. Csicserin, tizennyolc évvel a második háború előtt

már biztosította egy szovjet kém személyazonosságának hitelességét. Senki sem gyanakodott Emmára. Hogyan is gyanakodtak volna, mikor kerestetését miniszteriségem korában, személyesen én kezdtem el, s ki gyanakodott volna egy olyan személyre, aki a Gestapo által is hitelesített Vörös kereszt okmányokkal érkezik Japánból? És tényleg létezett a pesti opera balettkarában egy Réthy Helga nevű balerina, aki Oroszországba távozott, mint ahogy léteztek a birtokát bitorló rokonok is... Hja, kérem, ez mestermű volt. Nem hiszem, hogy közel lenne a szovjet állam vége. Most talán éppen ezekben a napokban, német koncentrációs táborból szabadult ál-angol katonák keresik London bombázásakor véglegesen eltűnt családjukat. Olyan családokat, akiknek hírmondójuk, talán még ismerőseik sem maradtak a világegés után. Megalapozott múltú, de még fogolytársaikat sem ismerő, tizenkilenc–húsz éves fiúk, tökéletes angol háttér-ismeretekkel, akik talán majd Oxford, Cambridge egyetemeken végeznek hamis papírjaikkal, de valóban létező bankszámlák birtokában. Ivánok, Árkagyijok, Vaszilijek, a majdani évtizedek szovjet kémei... – mondta, s legyintésében benne volt az, amit politikáról, titkos-szervezetekről, s a világháborús magyar elhárításról gondolt.

